

Advies Archeologische Monumentenzorg 2016-nr. 75

Beoordeling van een archeologisch rapport

Aan: Gemeente Reusel- De Mierden
Mevr. M. Verkooijen
Postbus 11
5540 AA Reusel

Datum: 17-5-2016

Onderwerp: *Reusel, Mierdseweg 53. Gemeente Reusel de Mierden (N-B). Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO; verkennende fase) (Transect-rapport 901), auteur T. Nales, 12-4-2016.*

Van: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven
Wal 28, Eindhoven
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

In verband met de herontwikkeling van de locatie Mierdseweg 53 te Reusel, waarvoor een nieuw bestemmingsplan wordt opgesteld, zullen de bestaande bedrijfsbebouwing worden gesloopt om plaats te maken voor 15 halfvrijstaande woningen en de nodige infrastructuur. In dit kader is een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel. Het verkennend booronderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in de intactheid van de bodem. Uiteindelijk dient het rapport voldoende inzicht te geven in de mogelijk aanwezige archeologische waarden aan de hand waarvan de gemeente een voldoende onderbouwde selectiebesluit kan nemen. Dit betekent dat het vooronderzoek uitgevoerd moet worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: Omgevingsvergunning tbv bestemmingsplanwijziging Grootte onderzoeksgebied: circa 5700 m ² Onderzoekperiode: maart-april 2016 Opdrachtgever: AGEL Adviseurs Opdrachtnemer: Transect

Landschappelijk gezien ligt het plangebied op een dekzandrug met hoge zwarte enkeerdgronden, die zijn ontstaan in leemarm en zwak lemig fijn zand met grondwatertrap VI. Het plangebied maakte tot in de jaren 70 van de 20^e eeuw deel uit van een groot open akkergebied. In 1983 verscheen de eerste bedrijfsbebouwing die later verder werd uitgebreid. Het is echter niet bekend hoe diep de bedrijfsgebouwen gefundeerd zijn. Op basis van het historisch kaartmateriaal valt op dat het plangebied exact op de rand ligt van het historisch akkergebied naar een relatief jonger ontginningsgebied ten noorden van het dorp. Ten zuiden van het plangebied zijn namelijk kronkelende, organisch verlopende wegen en kavelstructuren te herkennen, terwijl deze ten noorden van het plangebied kaarsrecht zijn. De Lage Mierdsedijk, ten oosten van het plangebied, vormt daarbij één van de meest prominente ontginningsstructuren.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Reusel-De Mierden geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. In het plangebied zijn tot op heden geen archeologische vondsten gedaan. In de omgeving van het plangebied zijn wel archeologische waarnemingen bekend die dateren uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Uit de resultaten van archeologisch onderzoek in de omgeving blijkt echter dat het merendeel als gevolg van graafwerkzaamheden voor ontgroningen verstoord is geraakt.

Op grond van de ouderdom van de verwachte afzettingen in het gebied, kunnen theoretisch gezien vindplaatsen uit de periode Laat-Paleolithicum – Late Middeleeuwen aanwezig zijn. In de directe omgeving van het plangebied zijn vooralsnog echter weinig resten bekend. Ten noorden van de historische kern van Reusel (evenals het plangebied) zijn enkele waterputten gevonden uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd evenals bij archeologisch onderzoek ten oosten van het plangebied. Deze wijzen op landgebruik en mogelijk op nederzetting.

Voor het booronderzoek zijn binnen het plangebied 6 boringen gezet met edelmanboor met een diameter van 7 cm, waarvan twee inpandig. Ten tijde van het veldonderzoek is het plangebied grotendeels bebouwd met een bedrijfsloods. In en rondom het gebouw zijn verschillende kunstmatige hoogteverschillen waar te nemen, die doen vermoeden dat er graafwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Met name in het pand is een verdiept gedeelte aanwezig aan de noordzijde van het pand, vanwaar vrachtwagens kunnen inrijden. Uit de boringen blijkt dat de ondergrond bestaat uit pleistoceen lemig dekzand die hier op een diepte zit vanaf 70-110 cm –mv. In deze rivierafzettingen is op een aantal plaatsen op een diepte van circa 140 cm in het zand sprake van een sterke aanrijking van roest. In boring 4 en 6 is daarbij zelfs sprake van een volledig oranje zand. Fijn dekzand ontbreekt. Op het pleistocene zand ligt een 40 tot 130 cm dik verstoringspakket, dat bestaat uit vlekkelig, al dan niet humeus zand. Het kenmerkt zich tevens door de aanwezigheid van grijze of gele zandvlekken. Tot slot zijn op diverse plekken in dit pakket fragmenten modern baksteen en bouwpuin waargenomen. Dit wijst op de moderne datering van de aangetroffen verstoringen, die vermoedelijk samenhangen met de aanleg van de aanwezige bebouwing in het terrein. Bij deze graafwerkzaamheden zijn mogelijk aanwezige inspoelingslagen evenals resten dekzand op de rivierafzettingen verdwenen. De verwachting dat er hiermee nog (intacte) archeologische resten in het gebied aanwezig zijn, is zeer klein. Op grond hiervan is daarom sprake van een lage archeologische verwachting op resten uit het Laat-Paleolithicum – Late Middeleeuwen.

Vanwege de lage archeologische verwachting zijn ten aanzien van de herontwikkeling geen aanvullende maatregelen noodzakelijk voor wat betreft het behoud van archeologische waarden. Wel geldt als er tijdens de graafwerkzaamheden toch zaken aan het licht komen, deze op grond van de Monumentenwet artikel 51 bij de gemeente dienen te worden gemeld.

Beoordeling

Het rapport is helder geschreven en voldoet aan de Kwaliteitseisen van de Nederlandse Archeologie. We kunnen instemmen met het advies, maar merken daarbij wel op dat het grootste deel van het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Reusel-De Mierden geen hoge archeologische verwachting heeft, maar aangeduid is als een gebied zonder archeologische verwachting vanwege de verstoorde ondergrond. Daar was geen archeologisch vooronderzoek voor nodig geweest.

Wel nog een paar opmerkingen ter verbetering:

- Het lijkt vreemd dat er geen bouwtekening van de loods te vinden is terwijl de bouw toch van na 1983 dateert.
- Waarom is de archeologische beleidskaart en delen (bijv. fysische landschap) uit de erfgoedkaart in het rapport niet afgebeeld. Deze zijn veel relevanter voor het gebied dan de IKAW en de bodem- en geomorfologische kaarten.
- P. 5: de gemeente Reusel-De Mierden heeft een eigen archeologisch beleid vastgesteld in 2012. De erfgoedverordening en de erfgoedkaart maken daar deel van uit, evenals de aanvullende archeologische richtlijnen.

Selectieadvies

Uit het archeologisch vooronderzoek blijkt dat zich naar alle waarschijnlijkheid geen behoudenswaardige archeologische resten bevinden in de bodem van het plangebied Mierdseweg 53. Gezien de uitkomsten van dit onderzoek, achten wij vervolgonderzoek niet noodzakelijk en is het niet nodig om specifieke voorschriften aan de omgevingsvergunning te hangen. Wel moet vermeld dat de aanwezigheid van archeologische resten nooit geheel kunnen worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Indien tijdens het bouwen toch monumenten (archeologische resten), als bedoeld in artikel 1 van de Monumentenwet 1988 worden gevonden, moeten de werkzaamheden onmiddellijk worden gestaakt. De vondst moet direct worden gemeld aan de gemeente Reusel-De Mierden en de Minister van OCW (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Toelichting

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering en selectieadvies op. Op grond van het onderzoeksrapport nemen Burgemeester en Wethouders een besluit ('selectiebesluit') ex art. 39/41 Monumentenwet. Hierbij wordt besloten of de vergunning verleend wordt zonder voorwaarden (vrijgeven van het terrein), of onder voorwaarden ten behoeve van het archeologisch belang. Dat kan zijn de verplichting tot het nemen van maatregelen om de archeologie in de bodem te behouden of tot het laten uitvoeren van een opgraving of archeologische begeleiding om de vindplaats voor aanvang van de bouw- of graafwerkzaamheden te documenteren.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een besluit dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het (selectie)besluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal de gemeente in lijn met beleidsuitgangspunten eerst moeten afwegen of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van de vindplaats *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht door middel van een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden- dan wel om andere redenen wordt gedeselecteerd- kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen. In sommige gevallen is aan te bevelen amateurarcheologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Bij het nemen van het (selectie)besluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior KNA archeoloog en in overeenstemming is met de waardering, het gemeentelijk archeologiebeleid en vigerende selectiecriteria. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Bij de besluitvorming wordt -indien opgenomen in het archeologiebeleid- een onderzoeksagenda betrokken die op basis van de toelichting op de archeologiekaart gesignaleerde kennislacunes is opgesteld en die ertoe moet leiden dat 'onderzoek met meerwaarde' wordt uitgevoerd, waardoor voorkomen wordt, dat er "meer van hetzelfde" onderzocht wordt.

BIJLAGE

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- Gemeentelijke erfgoed- en archeologiekaarten
- Gemeentelijk archeologie- en erfgoedbeleid
- Minimale richtlijnen t.b.v. (de rapportage van) een archeologisch onderzoek in Noord-Brabant (april 2011)
- Regionale en Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- Gemeentelijke erfgoedmeetlat
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2 en 3.3
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad Proefsleuvenonderzoek
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Leidraad Standaard archeologische monitoring
- Kennisdocument “Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief”
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Literatuur m.b.t. de regio voor zover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen